

Mayıs 2023

Türkçe A: Edebiyat Dersi Bitirme Tezi

Sözcük Sayısı: 3935

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal'in "Yılanı Öldürseler" Adlı Yapıtında Ataerkil Toplum Yapısının Odak Figür 'Esm'e ve Hasan' Üzerindeki Etkisi Nasıl Ele Alınmıştır?

IB Uzun Tez Konusu: A1 Türkçe Kategori 1

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
1-Ataerkil Toplum Yapısı	4
1.1 Ataerkil Kültür Yapısının Bireyler Yansıması	4
1.2 Ataerkil Toplum Yapısının Esmeye üzerindeki Etkileri.....	7
1.3 Ataerkil Toplum Yapısının Hasan Üzerindeki Etkileri	12
2. Anlatım Teknikleri ve Roman Türünün Unsurları Aracılığıyla Ataerkil Toplum Yapısını Yansıttığı.....	14
3. Sonuç.....	16
IV Kaynakça	18

GİRİŞ:

Ataerkillik, temel olarak toplum yapısı içinde erkek egemen bir yaşam tarzının hüküm sürmesi anlamında kullanılmaktadır. Erkek egemenliğine işaret eden bu sosyal yapı kadını toplumsal yaşam içinde ikincilleştirirken erkeğe de toplumsal düzenin devamlılığı sorumluluğunu yüklemektedir. Erkekler bu sorumluluğun verdiği güçle; hem kamusal alanda hem de özel alanda kadın üzerindeki egemenliklerini artırırlar. Bu konuda çalışan birçok araştırmacının ataerkillik konusunda birleştiği ortak nokta; erkeklerin kadınlara hükmettiği, baskı yaptığı ve birçok konuda kadını istismar ettiği bir sosyal yapı olduğudur. Birçok toplumda ataerkil düzenin yarattığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği küresel bir sorun olarak yaşanmaktadır. Cinsiyet, biyolojik bir kavramdır, ancak cinsiyet kimliği kültürel bir durumdur. Bireylerin içinde yaşadıkları kültürel ortam cinsiyet kimliklerini oluşturur. Ataerkil toplum yapısı da erkeklerin kadınlar üzerinde doğal bir üstünlüğü olduğunu baştan kabul ederek sosyal yaşamını buna göre inşa eder. Bu oluşum sürecinde hayatın bütün alanlarında kadınların erkeklere bağımlı olduğunu ve erkeğe göre kadının ikincilliğini savunur. Böyle toplumlarda erkeklerin, erkeklik kodlarına uygun davranması beklenmektedir ve bu doğrultuda Esme'yi öldürmesi toplumsal olarak kabul edilebilir bir davranış olarak görülmektedir, ancak, “Yılanı Öldürseler” eserinde Esme ve Hasan'ın karakterleri, ataerkil toplum düzeninin sınırlarını aşarak farklı bir yapı sunmaktadır. Esme, toplumun kabul etmediği bir karakter olarak ötekileştirilse de kendine güveni, onuru ve özgürlüğü için mücadele etmektedir. Hasan ise, annesi Esme'den aldığı cesaret ve güçle ataerkil erkeklik kodlarına karşı çıkmayı tercih etmektedir.

Bu roman, erkeklik kodlarına karşı çıkan ve alternatif erkeklik modellerini sunan karakterleriyle erkeklerin üzerindeki ataerkil baskıları eleştirmektedir. Ataerkil toplumda erkeklerin kendilerini ispatlama ve ideal erkeklik algısına uygun davranma baskısı, erkeklerde öfke, depresyon gibi farklı duygulara yol açabilir.

Bu yapıtta, olayların geçtiği Toros Dağları, Çukurova ve o bölgedeki coğrafya ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Bu betimlemeler, bölgenin ataerkil toplum yapısıyla etkileşimini vurgulamaktadır. Ayrıca, karakterlerin büyüdüğü mekanlarda yaşadıkları duygu ve düşüncelerin iç çözümlenmesi sıkça kullanılmıştır. Karakterler, kendi dünyalarında yalnız olmadıkları anlatımlarda iç çözümlenme tekniği kullanılarak anlatılmıştır. Yazarın bazı pasajlarda kullandığı şiirsel dil, ses, biçim, öbek tekrarları ve ahenk kullanarak estetik boyutu aşarak müzikal bir boyut yaratmıştır.

Bu çalışma, ataerkil düzenin ana hatlarını farklı anlatım teknikleriyle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle, ataerkil toplumlarda kadına yapılan baskıyı anlatırken kullanılan teknikler ve bireyin toplumsal baskıdan kaçamayışı üzerinde durulacaktır. Metin merkezli yapılan çalışmada, mekanın romanda yansıtılması karşıtlıklar, benzerlikler ve çatışmalar aracılığıyla ele alınacaktır. Karakterlerin iç dünyalarını anlamak için kullanılan iç monolog tekniği, bu çalışmada önemli bir rol oynayacaktır. Alt başlıkların incelenmesinde de bu teknik kullanılacaktır, çünkü bu şekilde kahramanların bakış açıları daha iyi anlaşılabilir.

1-Ataerkil Toplum Yapısı

1.1 Ataerkil Kültür Yapısının Bireylere Yansması

Ataerkil toplumlarda kadına biçilen rollerin en önemlisi annelik ve eş olmaktır. Anne ve eş olması beklenen kadının hayatı toplumsal kurallar tarafından belirlenir. Kadın toplumun beklediği normlar dışında davrandığında ötekileştirilir ve ölüme mahkum edilir. Ataerkil toplum

yapısının kadına biçtiği annelik, eşlik görevi ve erkeğe biçtiği evin mutlak otoritesi, evi geçindiren kişi olarak rol alışı toplumdaki cinsiyet algısını sadece bu yöne kaydırır. Kadının her hareketinde namusunu düşünmesi baskısı yaratılıp erkeklerin ise her istediklerini yapabileceği görüşü herkese benimsetilmiştir. Yaşar Kemal'in "Yılanı Öldürseler" eserinde Hasan'ın babaannesi annelik rolü aracılığıyla ataerkil toplumlarda kadından beklenen davranış modellerinin taşıyıcısı ve koruyucusu olarak kurgudaki yerini almıştır. Eserde betimlemeler aracılığıyla; Yaşını almış, cesur ve etkili bir bozkır kadını olarak tanımlanan bu karakter, metindeki temel çatışmanın merkezinde yer alan önemli bir karakterdir. Kendisi, çevresindekiler tarafından saygı gören ve takdir edilen bir liderdir.

"Büyükanası yaşlıydı ama güzeldi. İnce uzundu. İnce bir çenesi, çok büyük çekik kara gözleri vardı. Oğlu, Hasan'ın babası öldürüldükten sonra yüzü gülmemişti. Gece gündüz köyün içinde bir yas gibi dolanarak ağıt söylüyordu. Oysa ne güleç bir insandı büyükana. Hasan onu hep güler görmüştü. Bu hallerini, ağıtlarını, dağ gibi bir oğlu öldürülmüşse de yadırgıyordu."

(Kemal 23).

Büyük Ana, en değerli oğlu Halil'in ölümüyle yıkılmıştı. Hayatı artık eskisi gibi değildi ve başındaki siyah örtüyü bir daha çıkarmadı. Her gün oğlunu özlemle anıyor ve acısını içinde yaşatıyordu, ancak, bu acı ve özlemi intikam duygusuyla birleştiğinde, Büyük Ana'nın davranışları değişmeye başladı. oğlunun ölümünden sorumlu olanların torunu Hasan tarafından öcünün alınmasını istiyordu. Büyük Ana, torununu çok sevse de, ona söylediklerinin ve davranışlarının, çocuğun ruhunda ne kadar büyük yaralar açtığına farkında değildi. Onun intikam alma arzusu, içindeki acıyı dindirmediği gibi, sevdiği insanlara da zarar veriyordu.

"Yaaa, aslanım, yaaaa yiğidim Hasan, baban gibi bir babayiğit yoktu koca Çukurova'da. Baban değil de babanın yerine Mustafa oğlum vurulaydı, baban da sağ kalsaydı, babayiğidim, Halilim,

Halilim, yiğidim, işte o zaman göreydin. Senin de amcaların adam mı, baban vurulduğu gün, eğer onlar adam olsalardı, tutarlardı o gelinin saçından götürürlerdi. (...) Aaaah, sen büyük olsaydın, büyük olsaydın da elin bir tüfek tutsaydı, o anan olacak orospuyu, onu... Sen... (Kemal 33).

Erkek çocuğu olan kadınlar yaş aldıkça toplumda sözleri daha çok geçer, ancak bu kadınlar kendilerinden sonraki kuşakta yer alan kadınlar üzerinde baskı uygulayarak geleneği devam ettirmeye çalışırlar. “Oğlumun öcü alınmadan ben mezara giremem. Girsem de mezarımda duramam... gözlerim açık gider ” (Kemal 23). Diyen Hasan’ın babaannesi ilk olarak isteğini belirtmiş, oğlunun intikamının alınmasını bildirmiş, ardından da “*Oğlumu öldürten gözümün önünde dolaşıp durur da bağırımı ezip durur... Kuyruk sallaya sallaya oğlumu öldürttü. Şimdi de gül gibi babayiğit torunumu kahrından öldürtecek*” (Kemal 23). Sözleriyle Esme’nin öldürülmesi gerektiğini işaret etmektedir. Halil’in ölümüne sebep olarak gördüğü Esme üstünde gücünü kullanmak isteyen Büyük Ana, Hasan’ı Esme’den alarak ona karşı tavır almasını sağlamak istemektedir. Halil’in kardeşlerini bir töre cinayeti işlemeye, yani kardeşlerinin kanlısı olarak görülen Esme’yi öldürmeye ikna edemediği için Hasan’ı buna alet ederek annesini öldürmesini istemektedir.

Büyük Ana ve Esme karakterleri, birbirlerinin gölgesi gibi olan kadınlar olarak tasvir edilirler. Her ikisi de, çocuklarına son derece bağlı olan, yoğun duygular yaşayan romantic, güzel kadınlardır ikisi de, ancak, Büyük Ana karakteri, Esme'nin ruhsal halinden farklıdır. Büyük ana Oğlunu öldürenlere karşı öfkeli. O ölümüne sebep verenlerden intikam alınmalı duygusu ağır basmaktadır. Eserde Büyük Ana karakteri ile, ataerkil toplumların birey üzerindeki baskısı ve bu baskının diğer bireylere nasıl aktarıldığına odaklanılmaktadır. Bu konu, Büyük Ana'nın

hayatındaki deneyimleri ve çocuklarına karşı tutumunu etkilemektedir. Bu nedenle, romanın ana teması, ataerkil toplumlardaki kadınların yaşadığı baskı ve onların baskının yarattığı duygusal travmalarla nasıl başa çıktıklarıdır.

1.2 Ataerkil Toplum Yapısının Esme üzerindeki Etkileri

Yaşar Kemal, “Yılanı Öldürseler” yapıtında ataerkil toplum yapısı içinde kadın olmanın verdiği yükü “Esme” karakteri üzerinden anlatmıştır. Esme'nin hayatı erkek egemen bir toplumun kadın üzerindeki iz düşümleridir. Eserde olağanüstü güzelliğine sık sık vurgu yapılan Esme, bir arzu nesnesi olarak çizilmiştir. Yapıtın Temel çatışma, Esme'nin etrafında dönmektedir. Esme'nin kocası öldürülmüştür ve şimdi pek çok kişi onunla evlenmek istemektedir. Esme'nin güzelliğine hayran olan herkes, onu kendine eş olarak istemektedir, ancak Esme'nin iç dünyası, bu dış dünyadaki çekişmeli durumla çelişki içindedir. O, kocasının ölümüne dair derin bir üzüntü ve yas içindedir ve başka biriyle evlenmek istememektedir. Esma'nin bir tek isteği vardır oğlu Hasan'dan ayrılmamak.

“Dünya güzeliydi. Gencecikti.(...). Anasının uzuuun saçları vardı beline kadar inen. Herkes öyle söylüyordu, bu Çukurova'nın, belki de dünyanın en güzel kadınıymış anası. Anasını istemeyen delikanlı yoktu, Hasan, ananı, Esme'yi seyreyleyip doğru cennete giderdim Hasan. Ananı canı yürekten, onun güzelliğini doya doya seyretmiş bir kişi Cehenneme gidemez. ” (Kemal 10).

Esme'nin hikayesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınların maruz kaldığı şiddet gibi önemli konuları ele alır. Esme, erkek egemen bir toplumda yaşayan bir kadındır ve hayatı boyunca bu egemenliğin kurbanı olmuştur. Halil tarafından kaçırılması ve tecavüze uğraması, Esme'nin hayatını tamamen değiştirmiştir. O andan itibaren, Esme, kendisini korumak ve çocuğuna bakmak zorundadır, ancak, bu durumun sonucunda Esme, toplumun gözünde bir suçlu haline gelir. Esme, suçlu ilan edildiğinde, Abbas'ın gerçek suçlusu olduğunu bilmektedir ve onu sevmektedir. Ancak,

çocuğunu kaybetmek istemez ve bunun sonucunda Abbas'ın planlarına karşı çıkar. Esmе, Abbas'ın ölüsünü görünce, yine aynı ruh haline bürünür. Kendisini ve çocuğunu korumak için yaptığı her şeyin boşa olduğunu düşünür ve yine acılarla mücadele etmek zorunda kalır. Bu olay, Esmе'nin geçmişindeki travmaları yeniden canlandırır ve onun iç dünyasında derin izler bırakır. Esmе'nin hikayesi, toplumun kadınlara karşı tutumunu ele alır ve kadınların yaşadığı zorlukları gözler önüne serer. Esmе'nin yaşadığı acılar, onun hayatındaki erkek egemenliğinin bir sonucudur ve bu hikaye, kadınların güçsüzleştirildiği toplumların eleştirisini yapar. “Eyvaaaah Abbas! (...) Eyvaaaah! Kadrini kıymetini bilmediğim” “Eyvaaaah! Eyvaaaah Hasan... Eyvaaaaah!” (Kemal 15). Esmе, hayatı boyunca adaletsizliklere tanık olmuş ve bizzat yaşamış bir kadındır. Etrafındaki insanların çoğunluğu gibi, onun da hayatı kısıtlamalarla dolu bir çevrede geçer, ancak Esmе, içindeki güçlü kişiliği sayesinde, bu kısıtlamalara boyun eğmez. Okuması yazması olan ve güçlü bir karakteri olan Esmе, çevresindeki insanlardan farklıdır ve onlardan uzaktır. Esmе'nin en büyük gücü, hayatta kalmak için gereken cesaret ve dayanıklılıktır. Abbas'ın ölümünden sonra yaşadığı zorlu süreçte, Esmе'nin gücü ve aklı, hayatta kalması için gereklidir. Abbas'ın ölüsünü kocasının kardeşlerinin elinden kurtarıp ölüyü sırtında taşıyarak hiç kimsenin bilmediği bir yere gömmesi Esmе'nin cesretli bir kadın olduğunun göstergesidir, ancak Esmе gücünü, yaşadığı çevrenin baskısı karşısında açığa çıkaramamaktadır. Evine baskın yapıldığında kaçmanın yolunu bulup jandarmaya şikayet dilekçesi vermesi onun cesurluğunun ve aklılı bir kadın olduğunu göstermektedir. Adalet sistemine güvenmese de sonuçsuz kalsa da o elinden geleni yapma cesaretine sahiptir. “Esmе de inanıyordu artık her uydurulana. Bu sefer de oğlunu verseler ona, verseler de haydi git deseler, gidemezdi Esmе.” (Kemal 72). Esmе, zorlu bir hayat geçirmiş olsa da her zaman güçlü ve kararlı bir kadındı. Oğlu Hasan'ı sevmekten ve onu korumaktan asla vazgeçmedi, ancak, ataerkil toplumda kadınların yaşadığı zorluklar ve baskılar Esmе için de kaçınılmazdı.

Halil'in Esmeye yaptıkları, onun hayatını altüst etmişti. Ancak Esmeye, bir yıl boyunca susup kimseyle konuşmamasına rağmen, oğlu Hasan'ın doğumuyla yeniden umutlanmıştı. Esmeye, zorlu hayat koşulları ve ailesinin desteğini alamamasına rağmen oğlu için mücadele etti. Yalnız başına kaldığı zamanlarda, Hasan'ın güvenliği ve mutluluğu için elinden geleni yapmaya çalıştı, ancak, sonunda Hasan tarafından öldürüldüğünde, Esmeye'nin hayatı daha da zorlaştı. Buna rağmen, Esmeye, hayatta kalan son anlarında bile oğlu için endişeleniyordu. Esmeye'nin ölümü, hem gerçek hem de sembolik anlamda adaletsizliği ve ataerkil toplumun kadınlara karşı acımasızlığını gösteriyordu.

Esmeye'nin mücadelesi, güçlü ve kararlı bir kadın portresi olarak anılmalıdır. Onun yaşadığı zorluklar, kadınların karşılaştığı yaygın sorunları ve baskıları yansıtırken, Esmeye'nin mücadelesi ve fedakarlığı, kadınların güçlü yanlarını da vurgulamaktadır. Tanrısal veya hakim bakış açısı, yazarın kahramanın iç dünyasını anlatmak için geniş olanaklara sahip olduğu bir bakış açısıdır. Bu bakış açısı yazarlara, geniş bir zaman dilimi içindeki olayları anlatma, büyük bir coğrafyayı betimleme ve kahramanları yaratma ve hakkında her şeyi bilme özgürlüğü verir. Bu nedenle, yazarlar bu bakış açısıyla kahramanların düşüncelerini, hislerini ve motivasyonlarını derinlemesine keşfedebilirler. Aynı zamanda, yazarlar kahramanların iç dünyalarındaki karmaşık süreçleri ve gelişimleri de gösterebilirler. Bu bakış açısı, yazarların okuyucuları olayların tüm yönleriyle anlamalarına yardımcı olurken, okuyuculara ayrıntılı bir hikaye sunar. “Köy uyumuştı. Bir tek horoz üç kere öttü, o da sustu. Bir köpek delirmiş gibi durmadan uluyordu. Esmeye oldum olası köpek ulumalarından korkardı. Bir köpek uluması duysa tüyleri diken diken olur, dualar okurdu”(Kemal 41). Tanrısal bakış açısıyla anlatılmış bu alıntıdaki ‘oldum olası’ söz grubu anlatıcının Esmeye hakkında geçmişten gelen bir bilgiye sahip olduğunun altını çizerek Esmeye'nin duygularını belirginleştirir. Aynı zamanda, bu bilgiyle olabilecek kötülükleri de sezdirerek okurun beklentisini keskinleştirir. Esmeye, sevgisiz bir evliliğin ve zorla oluşturulmuş bir bağın kölesi haline

gelmesi sonucunda kaç kez kaçıp kendini kurtarmak istese de her seferinde yakalanmış ve durdurulmuştur. “Ataerkil” toplum düzeninde, Esmen’in yaşadıkları ve duyguları hiçe sayılıp kendi seçimi olmayan bir erkekten kaçmak istemesi namussuzluk olarak değerlendirilmektedir. Esmen toplumsal düzenin beklentisi sonucunda istemediği bir kişiyle evlendirilse de eş olma görevini mutlaka yerine getirmek zorundadır. Bu görevini yerine getirmeme şansı yoktur, çünkü kadın ataerkil toplumlarda ya namusludur ya da namussuzdur. Böyle toplumlarda kadınlar namus kavramı üzerinden yargılanır,

“Seni öldüren, diyordu büyükanne, seni öldüren yakında evlenecek. Seni öldüren yatağına bir kötüyü sokacak babayığidim. Kimsem yok ki senin öcünü ala. Bir torunum var, o da senin oğlun, daha küçücük... Yoksa senin kanını yerde koymaz, ana da olsa, senin yatağına kimseyi sokmazdı.

Şimdi senin gül yatağına, sevdiğin, seni öldürenin koynuna başkaları girecek. Sen orada çürürken bu burada, senin kanının üstünde keyfedecek. Haliiiiiiiiim...” (Kemal 35).

Geleneksel yapının taşıyıcısı olan yaşlı kadınlardan biri olan Büyük ananın sözlerinden oğlunun ölümünü Esmen’e yüklediği görülmektedir. Bunun sonucu olarak da Esmen’in öldürülmesini ya oğullarından ya da Hasan’dan beklemektedir. Babaannenin sözlerindeki sözcük seçimlerine bakıldığında ‘kimsem yok / Torunum küçük’ söz grupları ataerkil toplumun erkeğe yüklediği sorumlulukların altın çizmektedir. “Amcası anasını tutmuş sürüklüyor, parçalanan ölünün yanına getirmeye çalışıyor anası gelmiyordu, Gel gör orospu, gel gör...” diyordu, “Gel gör kardeşimi öldürttüğün adamın ölüsünü... Ne halde senin oynaşın, pezevenğin, gel gör...” (Kemal 15). Erkek egemen toplumların tek bir düşüncesi vardır geleneğin devamlılığını sağlarken, aile onurunun hiçbir şekilde zedelenmemiş olmasıdır. Böyle toplumların kültürel yapısı toplum içindeki yaşlı kadınlar tarafından gelecek kuşaklara aktarılır. Burada Hasan’ın babaannesi de *bu* kültürel yapının aktarılmasındaki önemli simgelerden biridir. “Oğlumun kanlısı Abbas kafiri değil, oğlumun

kanlısı Esm'e'dir" dedi. "Varın temizleyin kanınızı...Halil'in kanını yerde koyarsanız bu dünyada da öteki dünyada da ak sütüm haram olsun..." (Kemal 16). Kayınvalidenin Esm'e'yi namussuz olarak damgalaması hemcinslerin bile toplumdaki cinsiyet eşitsizliğine boyun eğip kadına biçilen nesneleştirilmiş ve edilgenleştirilmiş algıyı kabul etmesinin bir örneğidir. Esm'e ve kayınvalidesi arasındaki çatışma Hasan'ın yetiştirilme görevinin elinden alınmasına sebep olmuştur. "Babasının öldüğünü büyükanası ağlarken anladı. Bir şeyi daha anlamaya çalışıyordu. Bu işler hep anasının yüzünden olmuştu" (Kemal 13). İç monolog tekniğiyle Hasan'ın da babaannesini haklı gördüğünün altı çizilmektedir. Esm'e'ye aşık olan Abbas'ın Halil'i öldürmesi üzerine başta kayınvalidesi olmak üzere Halil'in ailesi Esm'e'yi onun kanlısı ilan etmiştir. "Ölünün kanlarının üstünde dolaşıyorlardı, Bir hoş vızıltısız. Yeşil, acı, keskin, bıçak ağazı gibi. Hasan bıçak ağazının keskininden çok ürkerdi... Anasını da getirdiler alana. Amcaları durmadan onu dövüyorlardı. Yüzü gözü yırtılmış, ak başörtüsü, saçları, yüzü kan içinde kalmıştı. Fistanı paramparçaydı, kanlıydı. Köylüler, kadınlar, erkekler çocuklar önüne gelen anasına vuruyor ona tükürüyorlardı" (Kemal 14,15). Esm'e yaşadığı fiziksel ve psikolojik şiddet karşısında kendini kurtarmaya çalışmış, eski günlerin özlemine çekmiş ancak bu durumdan kurtulamayacağını anladığında da ise tanrısal anlatıcının "Anası avluda gidip geliyordu dünya güzeliydi. Genççikti. Küçük bir kız çocuğuna benziyordu" (Kemal 10). Esm'e ne yapacağını bilememektedir, çünkü cesur bir kadın olmasına karşın oğlu için ölümü göze almakta çekip gitmemekte direnmektedir. Esm'e için varsa yoksa Hasan'dı. Hasan'ı alabileceğini bilse hiçbir şey istemeden çekip gidecekti. Cesaretini kıran Hasan'dan ayrı kalmaktı.

1.3 Ataerkil Toplum Yapısının Hasan Üzerindeki Etkileri

Hasan'ın ruhsal durumu, yapıtın ana temasını oluşturur. Kendisini çatışmaların ortasında bulan ve kendi kimliğini ve inançlarını sorgulayan bir çocuk olarak betimlenir. Babasının ölümü, onun hayatını ve kişiliğini etkileyen temel bir olaydır, ancak, Esm'e'nin Abbas'la ilişkisi ve ailesiyle yaşadığı sorunlar da, Hasan'ın zihnindeki karanlık düşünceleri ve iç çatışmaları tetikler. Yapıtın psikolojik derinliği, okuyucuya Hasan'ın düşünceleri ve duyguları hakkında geniş bir bakış açısı sunar. Aynı zamanda, aile içi çatışmaların ve toplumsal normların ne kadar yıkıcı olabileceğini de vurgular. Hasan'ın annesi, toplumun kurallarına uymaya çalışırken ailesiyle çatışırken, Hasan da kendi içinde benzer bir çatışma yaşar.

"Yılanı Öldürseler" psikolojik bir yapıt olarak, bir çocuğun ailesi ve toplumla yaşadığı iç çatışmaları ve bunların sonuçlarını etkileyici bir şekilde anlatır. Hasan'ın iç dünyasına ve yaşadığı zorluklara empati kurarak, okuyucuya aile içi şiddet ve toplumsal normların yıkıcı etkileri hakkında derin bir anlayış sunar.

“Ne yapacağını bilemiyordu. Bir şey biliyordu ki bu köyde kalmamalıydı. Ya da anası gitmeli bir yere... Anası anası gitmeli. Herkes anasına düşman. İnsan bu düşmanlık içinde boğulur. Anasına olan düşmanlık kendine de geçiyor, boğulacak gibi oluyordu bu köyde. Hiçbir şey için katlanılmaz böyle bir düşmanlık ortasında. Büyükanası, halaları, amcaları, amcalarının karıları, akrabaları, hiç kimse konuşmuyordu anasıyla. Öyleyse anası bu köyde ne duruyor. O kadar da güzel ki, o kadar da dünya güzeli ki... Anasının köyden salt kendisini bırakıp gitmemesi onun onurunu okşuyordu. Anasına karşı karmakarışıklı.” (Kemal 12).

Bu hikaye, ataerkil toplumların kadınlara yüklediği sorumluluklar ve bu baskının nasıl oluşturulduğu üzerine derin bir düşünce sunuyor. Baba figürü, bu küçük çocuğu annesine karşı kışkırtarak onu öldürmesini sağlamak için her yolu deniyor. Bu davranışıyla, toplumsal baskının

nasıl oluşturulduğunu ve nasıl yaygınlaştığını ortaya koyuyor. Hasan, bu karmaşık durumda kendisini kaybetmiş gibi görünüyor. Kendisi gibi düşünen bir çocuğun resmiyle karşılaştığında, toplumun ona yüklediği roller ve beklentileri düşünerek kendini içinden çıkılmaz bir durumda buluyor. Hasan, ataerkil toplumların kadınların yanı sıra erkeklere yüklediği sorumlulukları ve bunların sonuçlarını gösteriyor. Aile ve köylülerin Esmeye hakkında kullandıkları kelimeler, toplumda kadınlara karşı olan tutumların ne kadar ciddi olduğunu gösteriyor. Büyükanenin söylemi ise ayrı bir vaka, çünkü çocuğun psikolojisini daha da bozarak, onu içinden çıkılmaz bir ruh haline sokuyor. Bu hikaye, toplumsal baskının nasıl oluşturulduğunu ve yayıldığını açık bir şekilde gösteriyor. Kadınlar ve erkekler arasındaki roller ve beklentiler, toplumda nasıl bir baskı yarattığına dair derin bir düşünce sunuyor. Aynı zamanda, çocukların psikolojik sağlığına ne kadar zarar verdiğini de vurguluyor.

“Vay yavrurum, vay benim aslanım, ana başkadır, ana! Analık batsın analık. Bak, oğlum, senin anan da benim oğlumun öldürdü. Bak sen bir anandan, üstelik de babanın kanlısı anandan vazgeçemiyorsun, ben dağ gibi, babayığit oğlumun kanından nasıl vazgeçeyim, babayığidim, Hasanım. Oğlumun öcünü almadan bu dünyadan gidersem, şu kara toprağa girersem beni toprak kabul eder mi Hasanım, ya ben ne yapayım torunum, babayığidimin oğlu, analık batsın analık... Analık batsın...” (Kemal 23).

Bu yapıt, zaman kavramının belirsizliği içinde, küçük ve masum bir çocuğun, bir katil hatta büyük psikolojik sorunları olan bir insana dönüşme sürecini anlatır. Hasan karakteri, psikolojik bütünlüğünü yitirerek yavaş yavaş çöküş sürecine girer.

“Bir düş içinde yaşıyordu Hasan... Bir deliliğe kapıp koyvermişti kendisini. Her gün her gün böyle sözleri dinlemek için köye çıkıyordu. Bir gün anasından babasından söz açılmazsa içindeki

boşluk onu deliye döndürüyordu. Alışmıştı. Bu sözler onun yaşaması için koşuldu. Onlarsız edemiyordu. Bellemişti artık, kim babasından anasından durmadan söz ediyorsa onun yanına gidiyordu. Susup babasının hortlaklığını, anasının orospuluğunu, deliliğini, kanının yerde kaldığını, babası üstüne bin bir hikâyeyi bir arada dinliyor, dinliyordu... Yeni bir hikâye kalmamışsa Halil hakkında, bu sefer kendisi yaşıyor, kendisi uyduruyordu. Hem de inanarak. Düş mü gerçek mi, düşü gerçeği unutup gitmişti. Hortlak babasını, dünya güzeli anasını sarmış bir düş dünyasına taşıyıp duruyordu.” (Kemal 72).

Hasan, iç çatışmalarıyla mücadele ederken, bütün iyi yönlerini kaybetmiştir. Çözümüne yaklaştığı bir noktada, kasabanın kutsal kabul ettiği kırlangıçların yuvalarını yok ederek tüm yavruların ölümüne sebep olmuş, ardından kartal yuvalarına ateş açmaya başlamıştır. Bu eylemler, aslında Hasan'ın içinde bulunduğu acil durumun bir çığıdır. Kendi masumiyeti gün geçtikçe azalırken, dış dünyadaki masumiyeti tolere edemeyen bir çocuk haline gelmiştir. Yardım eli uzatılmadığı için daha güçlü bir sembol olan kartalları yok etmeye karar vermiş ve bu da sonuçsuz kalınca konağı yakmıştır, ancak kaçacak bir yeri kalmayınca annesini de vurarak öldürmüştür. Hasan'ın iç çatışması, kırlangıç-kartal-konak-Esme sıralamasıyla ortaya konulmuştur. Esme'yi vurduktan sonra kaçtığı yer ise bir taş lahittir. Hasan, bu cinayetle birlikte her anlamda ölmüştür. Kitabın sonunda, yıllar sonra hapisten çıkan Hasan'ın hikayesi anlatılır.

2. Anlatım Teknikleri ve Roman Türünün Unsurları Aracılığıyla Ataerkil Toplum Yapısını Yansıtışı

Yaşar Kemal'in yapıtlarında sıklıkla görülen mekân betimlemeleri bu yapının açılışında görülmektedir. Anavarza, rengârenk, zengin topraklara sahiptir: “Anavarza kayalıkları üstünde kartallar dönüyordu kanat kanada “Uzaklarda bir bulut bu yana savruluyor, gölgesi bataklık yerini yalayıp Dumlu üstüne kayıp gidiyordu. çiçeklerde arılar, kara, yanar döner arılar, sarıca, bal arıları,

boncuklu, mavi arılar... Mavi kengerler dikenlerini kayalıkların arasından som mavi çıkarmışlardı.” (Kemal 7). Köyün içi kırlangıçların uçtuğu bir yerdir, ancak çevresindeki dağlar kartal yuvaları ile doludur. Köyün dışındaki kayalıklar antik kalıntılar ve mağaralarla doludur. Esmе ve Abbas bazen bu mağaralarda buluşurlar. Hasan ise annesini öldürdükten sonra üç gün boyunca bu kayalıklarda bulunan bir lahitte saklanır. Bu olay Hasan'ın annesini öldürdüğü andan kendisinin de öldüğüne vurgu yapmaktadır. Yapıtta zaman kavramı oldukça belirsizdir ve geriye veya ileriye doğru sık sık atlamalar yapılır. Asıl çatışma ise yaklaşık iki veya üç yıl içinde gerçekleşir. Esmе'nin aşkı gibi bazı sahneler anlatıldığı zamana göre, Hasan'ın iç hesaplaşmaları gibi diğer sahneler ise belirsiz bir zamanda anlatılır. Hasan ve annesi kaçarken kesin bir zaman çizelgesi kullanılmaz. Yapıtta, zaman kavramı belirsiz bir şekilde ifade edilmiştir. Özellikle, evden kaçan Hasan'ın gün doğmadan yola çıkması ve belirsiz bir süre dolaşması, zaman algısının kaybolmasını anlatır. Aylar sonra eve döndüğünde ise zaman belirsiz bir şekilde anlatılır. Kırlangıç ve kartal hikayesinde ise, zaman ifadeleri halk edebiyatından esinlenerek kullanılmıştır. Hasan'ın ruh halindeki dönüşümde ise zaman ve mekan bağlantıları tamamen kaybolmuştur. Olay zamanı kullanılarak, Hasan'ın annesini öldürmesi anlatılmıştır. Yıllar sonra sürdürdüğü hayat ise kısaca anlatılmıştır. Okur, yapıtta kahramanların iç dünyalarına dair bilgi sahibi olmak için iç konuşmalar aracılığıyla yönlendirilmiştir. Ayrıca, uzun betimlemeler yapıtın mekan ve kişilerini ayrıntılı olarak tanımlamaya yardımcı olurken, özetleme tekniği ise olay örgüsünden uzaklaşmadan tekrara düşmemeyi sağlamıştır. Yazarın mesajını etkili bir şekilde iletmek için sıkça kullanılan sözcük grupları da yapıtta önemli bir dil özelliği olarak yer almıştır. Diyalog ise kahramanların söz sahibi olmasını sağlarken, iç monolog tekniği ise kahramanların iç dünyasına doğrudan erişim sağlamıştır.

Sonuç

Yaşar Kemal'in "Yılanı Öldürseler" romanında bu yapıtta ataerkil toplumun kültürel kodları ve baskısı, kadın ve erkek karakterler üzerinde farklı şekillerde etkili olmuştur. Esmе, Hasan'ın babasının ailesi tarafından sevilmemesi ve değersizleştirilmesi nedeniyle psikolojik olarak etkilenmiştir. Bu, genellikle kadınların ataerkil toplumlarda maruz kaldığı duygusal ihmal ve değersizleştirme gibi bir örnektir. Diğer yandan, Hasan'ın içinde bulunduğu erkek egemen toplumun baskısı onu da etkilemiştir. Hasan, babasının beklentileri ve toplumun ona yüklediği erkeklik rolü nedeniyle büyük bir iç çatışma yaşamaktadır. Bu çatışma, sonunda annesini öldürme gibi korkunç bir eyleme yol açar. Bu, erkeklerin ataerkil toplumlarda karşılaştığı baskı ve rol beklentilerinin bir örneğidir. Bu yapıtında toplumun kadın ve erkekleri üzerindeki baskısını ve aşkın ve özgürlüğün ne kadar tehlikeli olabileceğini vurgulamaktadır.

Bu yapıt, Türkiye'deki birçok insanın maruz kaldığı ataerkil toplumun zorluklarına dair önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Yapıtta yer alan karakterlerin kişilik özellikleri ve toplumsal durumları, Yaşar Kemal'in eserlerinde olduğu gibi toplumsal gerçekleri yansıtmaktadır. Kahramanın zihnindeki düşüncelerin iç çözümlenmelerle okura yansıtılması, onun kişilik özelliklerinin dolaylı bir şekilde ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Esmе'nin karakteri özellikle üzerinde durulmuştur ve onun yalnızlıkla cezalandırma kararının, toplumla iletişimini keserek kendisine verebileceği en büyük ceza olduğu vurgulanmıştır. Esmе'nin yaşadığı tecavüz olayı, suçluluk ve utanç duygusunu beraberinde getirmiştir. Yeni bir hayata başlamak için toplumsal baskı ve yargılamalardan kurtulması gerektiği halde, oğlu Hasan'ı bırakıp gidememiştir. Bu durum, Esmе'nin aile olgusu içinde kocası Halil'e hissedemediği eş rolünü, oğlu Hasan'da annelik rolünde yaşamasıyla ilişkilendirilmiştir. Esmе'nin güzel ve iyilik dolu yanının yanı sıra, kötü yanları da vardır. Ancak, yapıtın sonunda güzellik ve iyilik kaybetmiştir. Güçlüler ve güçsüzler çatışmasında, ataerkil toplum yapısının güçlü olduğu görülmüştür.

Yaşar Kemal'in eserleri, toplumsal gerçekleri yansıtan ve toplumsal sorunlara değinen birçok karakteri içermektedir. *Yılanı Öldürseler* de bu tarz eserlerden biridir ve karakterleri aracılığıyla toplumun farklı kesimlerinin sorunlarına değinmektedir. Bu metin, güç ve etkileşimlerin karmaşıklığına dair bir örnek sunuyor. Halil, büyük bir ağanın oğlu olduğu için Esme'yi alabilmiştir, yani onun gücü Esme'yi elde etmesini sağlamıştır. Abbas ise yiğit ve güçlüdür, ancak yine de Esme'ye kavuşamaz çünkü onun gücü sadece fiziksel güçle sınırlıdır. Halil'in ölümü Esme ile Abbas arasındaki uçurumu kapatamaz çünkü Halil'in gücü yalnızca onunla sınırlı değildir. Hasan ise metnin öznesi olarak güçsüzdür. Baba tarafının intikamını almaya çalışan aile üyeleri arasındaki güç çatışmaları onu etkilemektedir ve bu nedenle kendini savunmakta zorlanmaktadır.

Metin, güçlü bir ağanın bireyler üzerindeki etkilerini ve fiziksel gücün yanı sıra diğer güç çatışmalarının da önemli olduğunu gösteriyor. Esme, Hasan ve Büyük Ana karakterleri aracılığıyla, yazarın toplumsal baskının farklı yönleri ele alınmaktadır.

Kaynakça

Kemal, Yaşar *Yılanı Öldürseler* İstanbul:Yapı Kredi Yayınları, 2021,